

ЕТНО-СТИЛЬ РОЗПИСУ ТКАНИНИ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Вивчення традиційної народної культури, її самобутності, виявлення та розшифрування сакрального змісту творів народного мистецтва – одна з актуальних задач сучасності. Її актуальність визначається значенням традиційного одягу для самоідентифікації українського народу. Трансформуючи технологію етнічного традиційного батіку для використання в сучасних умовах можемо знайти нову образну мову в оформленні тканин. У статті розглянуто методику використання орнаменту писанок, вишивки у створенні тунік та хусток в техніці батіку в процесі підготовки вчителів образотворчого мистецтва на заняттях з курсу розпису тканин.

Ключові слова: етностиль, писанка, вишивка, розпис тканин, підготовка вчителів образотворчого мистецтва.

Незгасаюча актуальність питань етно-стилю обумовлюється необхідністю збереження національної ідентичності і шанування традицій, а також необхідністю поглиблення вивчення національних культур – нашої країни і світу, зокрема у контексті сучасного розпису тканин. Уявлення про історичну долю свого народу, його історичні традиції є неодмінною основою національної самосвідомості.

Становленню самобутнього фольк-стилю в Україні сприяла не лише творчість талановитих дизайнерів, а й діяльність етнографів, мистецтвознавців З. Васиної, Т. Кари-Васильєвої, О. Косміної, Т. Ніколаєвої Г. Стельмашук, З. Чегусової та ін., монографії й альбоми котрих репрезентують українське декоративно-прикладне мистецтво, а також традиційне вбрання у всьому багатстві образного, фактурно-кольорового, орнаментального, тонально-ритмічного різноманіття.

Актуальність визначається також винятковим значенням традиційного одягу для самоідентифікації українського народу. Як писав відомий український дослідник Олекса Воропай: «Під чужинецьким пануванням наш народ зберіг національний одяг – як символ, що його він проніс через всі віковічні страждання й утиски, які довелося зазнати від окупантів. У цьому факті – збереження національного одягу, проявився здоровий народний інстинкт. Національний одяг, мова, віра та звичаї – все це надійний захист від національного занепаду».

Твори декоративно – прикладного мистецтва відображають дійсність через «видовий» образ, що дає зображення в дуже загальних формах, далеких від індивідуалізованої, максимально – конкретної характеристики предмета.

Естетичні знання сприяють й оцінці прекрасного в навколишній дійсності, становленню естетичних ідеалів і смаків, а також допомагають оволодіти тими вміннями й навичками, що дозволяють здійснювати естетичну, художньо-творчу діяльність.

Вивчення традиційної народної культури її самобутності, виявлення та розшифрування сакрального змісту залишених нам творів мистецтва, осмислення надбання – одна з актуальних задач сучасно-

сті. Трансформуючи технологію етнічного традиційного батіку для використання в наших умовах створення розпису можемо знайти нову образну мову в оформленні тканин.

При глибокому вивченні її окремих видів та жанрів, зокрема, декоративно - ужиткового мистецтва, виникає не тільки синектика ознак, а й нових видів ужиткової діяльності. Останнє являється проблематикою цієї розробки: художні засоби створення декоративних виробів в техніці батік, як способу втілення власних ідей та починань, які ґрунтуються на свідомому синтезуванні набутого досвіду, розумінні форми та образу.

Предмет дослідження – використання орнаменту писанок, орнаментів вишивки у створенні туніки та хусток в техніці батіку.

Певною мірою впливаючи на внутрішній світ людини, образотворче мистецтво залучає її до людських емоцій, виховує здатність орієнтуватися в навколишньому житті, пробуджує сприйнятливості до прекрасного, стимулює розвиток образного мислення, асоціативної пам'яті, художньої уяви.

Етнічні мотиви завжди викликали особливий інтерес у дизайнерів. Море соковитих фарб і незвичайних принтів, різних елементів декору, фасонів і фактур. Етно-елементи притаманні в колекції практично кожного другого світового дизайнера. У 2013 році всесвітньо відомий бренд Dolce & Gabbana випустив колекцію вбрань, декорованих українською вишивкою. Одяг мав величезний успіх серед світових модниць і привернув нову хвилю уваги до традиційної української культури.

Але хто як не українські дизайнери можуть сповна втілити в одязі традиції української землі. Деякі поєднують сучасні європейські і традиційні українські елементи, деякі сповна віддаються народному стилю, розробляючи стилізовані варіанти вишиванок та вишитих суконь. Жіночі та чоловічі вишиванки часто з'являються в колекціях українських дизайнерів, і кожен з них бачить українське етно по-своєму.

Еклектика давно є незмінною рисою всіх колекцій Оксани Караванської. Вона вдало поєднує су-

часні тканини з українською вишивкою. Часом вишиті елементи зовсім непомітні, але придиввшись, можна побачити неймовірно складні орнаменти та візерунки, які прикрашають частини одягу. О.Караванська не копіює національний стиль, а ненав'язливо модернізує його, адаптуючи під смаки і тенденції XXI століття.

Роксолана Богуцька поєднує сучасні модні тенденції і українські етнічні мотиви. Дизайнер вміло поєднує вишиванки з сучасними моделями спідниць і брюк. Кожна модель - ексклюзивна, другий такий ви не знайдете ніде. При створенні одягу використовується багато ручної вишивки.

Програмою навчального курсу «Декоративно-прикладне мистецтво», що входить до навчального плану підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва на художньо-графічному факультеті передбачена тема «Вироби батику в одязі». Це одна із тем, виконання завдань якої дозволяє студентам доторкнутись до етно-стилю і навчитись практично використати його у власних творах.

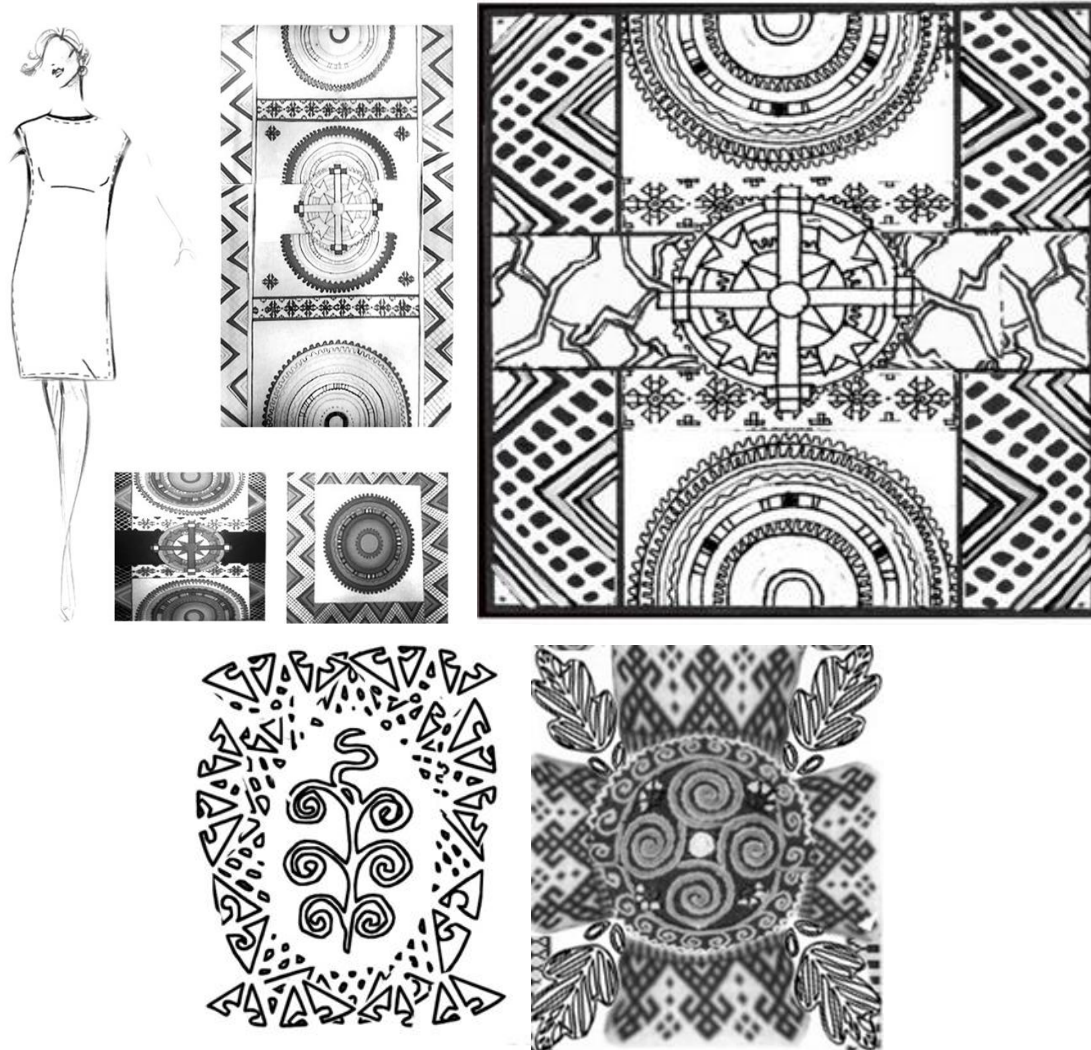
Головна мета цієї теми - створення виробу утилітарного призначення (хустка, туніка). Мета завдання

- аналіз і вивчення кращих зразків з оформлення штучних виробів. Пошук, організація рівноваги в моно-композиції, виділенням композиційного центру (домінанти); розвиток умінь і навичок художньо-творчої діяльності [10, с.213].

Саме в цьому завданні пропонується вести композиційний пошук за мотивами українських писанок і вишивок. Декоративні розписи надзвичайно різноманітні. Розпис писанок найпоширеніший вид декоративно – прикладного мистецтва у деяких народів: українців, румун, поляків, чехів, та ін. Збереження цього звичаю – свідчення безперервного розвитку народного мистецтва, його зв'язку з далеким минулим і сьогоденням.

Під час вирішення композиції хустки мають бути враховані такі вимоги до побудови малюнку:

- характер рівноваги(статична, динамічна);
- створення замкненої композиції малюнка з урахуванням взаємозв'язку всіх елементів мотиву і фону,
- виявлення домінанти композиції.

Композиція хустки має виявлятися в розгорненому вигляді, а також у разі перегинання її по діагоналі. Кожний із чотирьох кутів повинен бути цікавим. Для втілення основного задумку етно- композиції пропонується використати метод колажування.

Задля цього обираємо певну частину орнаментальних розписів, робимо розвертку писанки, фрагментуємо, а потім знову поєднуємо, комбінуємо. На основі зібраного матеріалу (вишивки, писанки) компонується туніка.

Створюються різні варіанти поєднань фрагментів з різних писанок, вишивок в нову композицію. За таким принципом можна створити симетричну, асиметричну композицію. За кольоровими поєднаннями також може бути безліч варіантів.

Творча стилізація завжди несе на собі відбиток творчої індивідуальності автора. Його емоційний настрій, ставлення до теми, особистості здібності допомагають знайти необхідний ступінь відповідності форми і зміст, міру співвідношення об'єктивного і суб'єктивного, раціонального і емоційного витоків. Необхідно досягти якомога більше самостійних рішень, які обумовлені індивідуальними здібностями, ступенем розвитку уяви та інтуїції, оригінальністю мислення, кмітливостю.

Завдання передбачають такі навички і вміння. Прищеплення навичок широкого діапазону пошукових дій на початкових стадіях ескізування. Формування постійної необхідності мислити, вміння аналізувати свої пропозиції та критично вибирати з ряду ескізів оптимальний варіант. Отримання навичок роботи у невеликому форматі з дрібними елементами. Знайомство і отримання навичок роботи з графічними інструментами. У пошуках образу елемента, що буде використовуватись надалі для різноманітного роду композиції, застосування прийому стилізації. Мотивом для пошуку елементів для подальшої роботи можуть слугувати орнаменти писанок та вишивки.

Тим самим зберігаючи дух предків, культурні традиції та стилізуючи їх у сьогодення. Дати ієрархічному стилю знов здобути новизну і трендовість. Задача не із легких зберегти минуле і закласти також символічні знання у роботу. Щоб все дослідити та оригінально скласти композицію.

Слід уважно поставитися до форми мотивів, визначити єдиний декоративний і пластичний хід в зображенні всіх мотивів, у запобіганні стилістичного різночитання.

Отже, пластичні елементи залежно від конфігурації, форми компонування в умовному просторі декоративної композиції по-різному впливають на глядача. Цей процес відбувається на асоціативному і інтуїтивному рівнях, також на рівні образної пам'яті.

Щоб забезпечити ясність композиційного задуму цілісність всієї композиції в процесі розробки головної ідеї - задача гармонійно об'єднати орнамент вишивки та писанки.

Художня ідея, первісний художній образ, хоча і засновані на певних функціональних передумовах, - перш за все результат емоцій, інтуїції, фантазії і

особистих уявлень художника. Однак будь-яка первісна художня ідея вимагає обґрунтування, уточнення, перевірки логікою, знанням, накопиченим практичним досвідом. Такий практичний досвід зафіксований у загальних законах орнаментики, які можна охарактеризувати і як естетичні закони і правила побудови орнаментальної композиції. До них відносяться: закони пропорційності, трьохкомпонентності, контрасту і тотожності, підпорядкування, правило групування, гармонійні поєднання ахроматичних і хроматичних кольорів та ін.

Закони та правила композиції, які використовуються при побудові текстильного орнаменту, склалися в процесі тривалої художньої практики на основі естетичного освоєння дійсності [6, с.239].

До різновиду сучасної стилізації необхідно віднести фольклоризм — наслідування художниками-професіоналами і самодіяльними майстрами традиційних творів мистецтва.

Кількість видів декору в одному зображенні також може бути різною, але для композиційної цілості необхідно кожний з них повторювати хоча б два три рази в різних частинах листа.

Декор який наноситься може бути достатньо відволікаючого характеру, але він не повинен вступати в протиріччя з формою предметів; головне – вірно знайти масштаб відносно самого об'єкту і вірно підібрати товщину лінії, щоб декор був органічним для предмету, сприймався легким ажуром, не руйнуючи його форми [6, с.238].

Композиція завжди будується на конкретній замкнутій площині, зазвичай обмеженою заданими розмірами. Тому розташування всіх елементів і мотивів у ній повинно забезпечувати замкнуту композиційну структуру. Це є першою обов'язковою умовою побудови будь-якої композиції. В одному випадку замкнутість може бути чітко графічно виражена і пластично оформлена, в іншому може тільки візуально нагадуватись і вгадуватись.

Найпростіше традиційне рішення композиції являє собою малюнок, обмежений по краях виробу гладкою або орнаментальною каймою. Іншою умовою рішення етно-композиції є забезпечення в загальній структурі сталої зорової рівноваги всіх елементів щодо вертикальної і горизонтальної площини симетрії.

Звернення до життєдайних джерел народного мистецтва, до збереження та оновлення всіх його видів і жанрів – це усвідомлення свого родоводу, духовних традицій, це відродження українського народу [9, с.7].

ЛІТЕРАТУРА

1. Артюк Л., Космічна Т., Понамарьов А. та ін. Українська минувшина: Ілюстраційний етнографічний довідник /— К.: Либідь, 1993. — 256 с.
2. Бойко В.М. Українські народні традиції в сучасному одязі. - К., 1970.-:36.
3. Власов В. Г. Новий Енциклопедичний словник образотворчого мистецтва том Х.
4. Ваніцкая З. Писанка. - М.: Світ, 2001.
5. Картини на яичной скорлупе: [Выставка писанок в биб-ке им.Короленко]// Веч. Харьков.-1994.-30 апреля
6. Малахова С. А., Журавлева Т. С. Художественное оформление текстильных изделий. — М.: Легкая промышленность и бытовое обслуживание, 1998. — 304 с.- С. 7, 237 -243, 265.
7. Кулжинський С. Опис колекції народних писанок. - М., 1899.

8. Кара-Васильєва Т. Українська вишивка. - Київ: "Мистецтво", 1993.
9. Кара-Васильєва Т.В., Чегусова З.А. Декоративне мистецтво України ХХ століття. У пошуках « Великого стилю» .- Київ: «Либідь», 2005. С.7-8
10. Резніченко М.І., Ковальчук Т.П., Богайчук Л.Р., та ін. Основи вжиткової творчості і методика викладання: Навч. посібник .- Тернопіль: Навчальна книга- Богдан, 2011. – С.212-213.

*Людмила Романовна Богайчук,
старший преподаватель
кафедры теории, методики декоративно-прикладного искусства и графики,
Государственное учреждение «Южноукраинский национальный педагогический
университет имени К.Д. Ушинского»,
ул. Старопортофранковская, 26, г. Одесса, Украина*

ЭТНО-СТИЛЬ РОСПИСИ ТКАНЕЙ В ПРОЦЕССЕ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА

Изучение традиционной народной культуры ее самобытности, выявление и расшифровка сакрального содержания оставленных нам произведений искусства, осмысление наследия – одна из актуальных задач современности. Трансформируя технологию этнического традиционного батика для использования в наших условиях создания росписи можем найти новый образный язык в оформлении тканей. Автор рассматривает: использование орнаментов писанок, вишивки при создании туники и платка в технике батика в процессе подготовки учителей изобразительного искусства на занятиях курса росписи тканей.

При глубоком изучении декоративно-прикладного искусства возникает не только синетика признаков, но и новые виды прикладной деятельности. Последнее является проблематикой этой разработки: художественные средства создания декоративных изделий в технике батик, как способа воплощения собственных идей и начинаний, которые основываются на сознательном синтезе приобретенного опыта, понимании формы и образа.

Акцентируется внимание на значении традиционной одежды для самоидентификации украинского народа. Обращение к животворным источникам народного искусства, сохранение и обновление всех его видов и жанров – это осознание своей родословной, духовных традиций, это возрождение украинского народа.

Рассматриваются природные и орнаментальные объекты, изображаемые на ткани; использование орнамента писанок, орнаментов вишивки в создании туники и платков в технике батика. Задача будущего учителя - дать иерархическому стилю вновь обрести новизну и трендовость, сохранить прошлое и заложить символические знания в работе, исследовать и оригинально составить композицию.

Эстетические знания способствуют и оценке прекрасного в окружающей действительности, становлению эстетических идеалов и вкусов, а также помогают овладеть теми умениями и навыками, позволяющими осуществлять эстетическую, художественно-творческую деятельность. Чтобы воплотить основную задумку этно - композиции, предлагается использовать метод коллажирования. Процесс происходит на ассоциативном и интуитивном уровнях, также на уровне образной памяти.

Чтобы обеспечить ясность композиционного замысла целостность всей композиции в процессе разработки главной идеи необходимо гармонично объединить орнамент вишивки и писанки, определить единый декоративный и пластический ход в изображении всех мотивов, в предотвращении стилистического разночтения.

Ключевые слова: этностиль, писанка, вишивка, роспись ткани, подготовка учителя изобразительного искусства.

*Lyudmila Bogaichuk,
Senior lecturer,
Department of Theory and Methods of Decorative-Applied Arts and Graphics,
State institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky»,
26, Staroportofrankovskaya Str., Odessa, Ukraine*

ETHNO-STYLE OF FABRIC PAINTING WITHIN THE TRAINING PROCESS OF THE FUTURE TEACHERS OF FINE ART

One of the most actual tasks of our time is studying of traditional folk culture, of its identity, revealing sacred meaning that content has left for us, realizing our heritage. We can find a new figurative language in design of fabrics by transforming technology of traditional batik for our conditions of making the painting. The author examines the use of ornamental Easter eggs and embroidery in creation of tunics and handkerchiefs in the batik technique within the training process of the future teachers of fine arts in classes devoted to fabric painting.

In-depth study of Applied art reveals a new kind of practice. It's an issue of this work: art tools for creating decorative items in the technique of batik as a way of realization of their own ideas and initiatives, which are based on a conscious synthesis of learned experience, understanding of the form and image. Actuality is stipulated by an exceptional value of traditional identity clothing used by the Ukrainian people. Appeal to the life-giving source of folk art,

the preservation and renewal of all its kinds and genres - is the realization of its ancestry, spiritual traditions, it is the revival of the Ukrainian people.

The subject of the research is natural and ornamental objects depicted on the cloth, using ornaments of Easter eggs, embroidery patterns while creating tunics and handkerchiefs in batik technique, thus, the techniques help to save the spirit of ancestors, cultural tradition stylizing them for our days, let hierarchical style to rediscover the novelty and trendiness. The teacher's task is to preserve the past and to lay the symbolic knowledge to work, explore and create an original composition.

Aesthetic knowledge contributes into the evaluation of beauty in the surrounding reality, the formation of aesthetic ideals and tastes, as well as help to master those skills and abilities that allow applying aesthetic, artistic and creative activities. There is proposed to use the method of collage to implement the basic idea of ethno-composition.

The process occurs on the associative and intuitive levels, as the level of image memory. The task is to harmoniously combine ornaments of embroidery and Eggs to ensure clarity of intent and integrity of the composition in the process of developing the main idea; to define a single decorative and plastic course of the motives in order to prevent stylistic inconsistencies.

Key words: ethnic identity, Easter eggs, embroidery, fabric painting, training of the future teachers of fine art.

Подано до редакції: 23.05.2016 р.

Рекомендовано до друку: 12.06.2016 р.

Рецензент: д.пед.н., професор Е. Е. Карпова
